

Нелегке це завдання — згадати й оцінити прожиті роки. І справа навіть не в особливостях пам'яті, а, швидше за все, в остраху вибрати не ту «інтонацію»: оцінити давно минулі події і свої вчинки з висоти сьогодення розуміння життя. Обмежитися хронологією не можна, тому ще і ще раз доведеться перевіряти, наскільки професійний досвід і дуже необхідна кожній людині життєва мудрість здатні витримати перевірку часом — але це перевірка з її зворотним відліком.

Історія розвитку Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля останні тридцять шість років — це історія мого життя, зокрема й професійного зростання. Сьогодні вже складно відповісти на запитання: «Що це, щаслива випадковість або все-таки закономірність?». Якщо брати до уваги, що чотири покоління моїх рідних у різні роки робили вибір на користь невеликого промислового міста Луганська, а три покоління — на користь Луганського машинобудівного інституту, а згодом — університету, то говорити лише про ланцюжок випадковостей якось нелогічно.

Всі найважливіші сімейні події відбувалися й відбуваються саме в рідному місті, а університет колись став і багато років продовжує бути «центром притягання» для багатьох близьких і дорогих мені людей. І те, що мої онуки народилися в Росії, а живуть нині на далекому Сахаліні, для мене — лише підтвердження того, що земна куля, у принципі, не дуже й велика і «глобалізація» — це поняття абсолютно реальне, а для моєї родини й дуже конкретне. І при цьому я все-таки вірю в закономірність, а, отже, і в те, що мої онуки обов'язково навчатимуться в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля.

У 1973 році із «золотою медаллю» закінчила середню школу № 1. Шкільні роки згадую з величезною теплотою. Уже давно зрозуміла, що саме в школі, завдяки досвідченим і мудрим учителям, численним друзям (з найближчими, до речі, спілкуюся дотепер) я набула першого важливого життєвого досвіду — досвіду «навчання» і спілкування. Спасибі Вам, наша чудова Антоніно Василівно, і за жваві класні години, і за довготерпіння, і за Ваші уроки французької (яку я старанно вчила лише тому, що захоплювалася Вашою елегантністю, даром спілкування й дуже боялася не виправдати Ваших сподівань). Світла Вам пам'ять і простить за те, що ці слова подяки звучать уже тоді, коли Вас немає з нами.

«Комплекс відмінниці» — це справа серйозна: завдання мають бути лише складні й вирішувати їх потрібно тільки добре. Потаєм від батьків здала документи на економічний факультет тоді ще Луганського (Ворошиловградського) машинобудівного інституту — факультет наймолодший, створений усього рік тому, та ще й спеціальність обрала із найвищим конкурсом. Уперше, вирішуючи принципово важливе питання, зважилася не послухати батьків, які настійно радили здати документи на механічний факультет. Питання про вибір вузу не розглядалося взагалі (напевно, зіграв роль авторитет батька, що закінчив у 1961 р. саме цей інститут). Та і як могло бути інакше: тато за освітою інженер, мама — інженер-технолог. І лише дідусь, що пропрацював 35 років економістом на машинобудівному заводі, не поділяв думку батьків. Математику здала на «відмінно» і за умовами прийому мене відразу ж зарахували в студенти на спеціальність «Економіка й організація промислових підприємств». Мій серйозний самостійний вибір батьки все-таки підтримали.

Перша зустріч із першим деканом економічного факультету — Ніною Григорівною Курс — закінчилася тим, що я отримала першу в житті відповідальну посаду старости групи й усвідомила важливість усього, що відбувається. У Ніни Григорівни я навчилася багато чому: цілеспрямованості, відповідальності, вимогливості до себе й навколишніх. Без цих якостей керувати студентською групою будучи «рівною з рівних» дуже складно.

Група І-231 була єдиною групою на спеціальності, студенти витримали складні вступні іспити, перемогли при високому конкурсі, тому були готові відповідати «званню» майбутніх інженерів-економістів. Група була дуже сильною, навчатися погано було неможливо, а прогулювати заняття соромно.

БУЗЬКО Ірина Романівна

Випускниця
Ворошиловградського
машинобудівного інституту
за спеціальністю «Економіка
та організація промислових
підприємств» (1978 р.)

**Проректор із науково-педагогічної
роботи Східноукраїнського
національного університету імені
Володимира Даля.
Доктор економічних наук,
професор, академік Академії
економічних наук України,
заслужений діяч науки і техніки
України**

Це всі розуміли. Навчальний план спеціальності складала таким чином, що більша частина часу приділялася інженерним дисциплінам. Нарисна геометрія, опір матеріалів, теоретична механіка, деталі машин, технологія машинобудування, електротехніка — це далеко не повний перелік того, що потрібно було освоїти, і «боролися» зі складними науками, в основному, дівчата (сильна половина людства нашої І-231 була представлена п'ятьома хлопцями). Це нині я розумію, що серйозна інженерна підготовка — це надійний фундамент незалежно від того, яким буде подальший професійний вибір, це вміння логічно й творчо мислити. А тоді, терплячі викладачі, чий професіоналізм (зокрема й чудові загальнолюдські якості) не допускав «суєти», наполегливо й послідовно вкладали в наші голови те, що становило основу кваліфікації «інженер-економіст».

За підсумками змагання між студентськими групами інституту група І-231 протягом двох років була першою. Я теж намагалася відповідати рівню групи — була лєнінським стипендіатом інституту. Переможці змагання мали можливість чудового відпочинку. Два роки зимові канікули ми проводили в горах. Незабутні враження: це й сходження на вершини, і справжні нагороди туристам, і тривалі лижні прогулянки, різні змагання й веселі вечори.

Треба сказати, що й протягом навчального року наше студентське життя було дуже насиченим. Тематичні «капусники» залишилися в пам'яті дотепер: намагалися освоїти те, що не передбачалося жодними програмами (ні шкільними, ні інститутськими). Це були вечори поезії (наприклад, справжнім відкриттям стала для нас тоді «любовна лірика» В. В. Маяковського), обговорення робіт знаменитих (і не дуже відомих) художників. Збиралися у когось із одногрупників вдома, причому повним складом, нашвидку робили бутерброди, й мудрі батьки (тому, що лише мудрі батьки в змозі витримати такі навали) підтримували нас і навіть самі брали участь у тому, що відбувається. Теж удома відбулися наші два спектаклі, особливо запам'ятався «А поутру они проснулись». В. М. Шукшин захоплював і стилем, і правдивістю характерів, і вмінням незло глузувати з людських пороків. У нас все було по-справжньому: ролі вчили напам'ять, готували костюми, намагалися підібрати декорації, проводили величезну кількість репетицій. І ніколи не скаржилися на те, що мало грошей (у студентів їх дуже рідко буває багато, і це нормально, якщо дорослі люди розраховують, в основному, на свої сили); на те, що загублено сенс життя; на те, що дорослі дядьки й тітки недостатньо приділяють увагу молоді й не хочуть її розважати. Коли сьогодні я бачу нудні обличчя молодих людей з виразом абсолютної байдужості й вікової втоми, мені стає сумно. Як добре, що таких осіб небагато!

Закінчення насиченого подіями студентського життя ознаменувалося в 1978 р. одержанням диплома з відзнакою, почесного диплома за активну науководослідну роботу й рекомендацією для вступу в аспірантуру. Доля подбала про те, щоб зв'язок

з інститутом, що став мені рідним, не переривався.

Так уже склалося в моєму житті, що майже не ходила второваними стежками. На випускній кафедрі відкрили аспірантуру, й у 1978 р. я стала її першою аспіранткою — і на кафедрі, і в свого наукового керівника — Валентина Миколайовича Гончарова. Із професором Гончаровим ми й нині підтримуємо професійні й дружні стосунки. Я дуже вдячна цій енергійній, життєлюбній людині, яка не впадає у відчай за жодних життєвих обставин, а підтримку; за те, що сьогодні в мене є щаслива можливість спілкуватися не лише зі своїми учнями, але й учителями також.

Дуже цікавою й актуальною була тема моєї кандидатської дисертації: «Механізм створення й розподіл єдиного фонду розвитку науки й техніки» (на прикладі підприємств ВПО «Союзтракторозапчасти»). У 1980 р. мені було складно уявити, що перші боязкі спроби позначити в дисертаційній роботі ризикові ситуації в економіці підприємств дозволять у 2000 році вже говорити про свою причетність як ученого до формування нової науки — ризикології.

Захист дисертації відбувся саме у запланований час — у жовтні 1982 р. у спеціалізованій ученій раді Воронежського політехнічного інституту. До перших, як відомо, завжди особлива увага. Не виправдати довіри тих, хто був поруч, просто не можна. Захищатися так далеко й у чужих стінах зовсім непросто. Тоді виникла думка: «Як добре було б захищатися вдома, в своєму інституті, у своїй спеціалізованій вченій раді». Але знадобилися ще довгих 13 років напруженої й цілеспрямованої роботи, перш ніж була відкрита своя рада, у якій я спочатку була вченим секретарем, а згодом — і головою.

Особливим у моєму житті був 1982 рік. Саме цього року я стала викладачем-асистентом кафедри організації й управління в машинобудуванні. В 1986 р. комісія із заміщення посад професорсько-викладацького складу економічного факультету інституту рекомендувала мене — молодого асистента — для обрання на вакантну посаду доцента кафедри організації й планування виробництва. А вже в 1987 р. у видавництві «Фінанси й статистика» вийшла перша монографія з моєю участю, у якій уже більш чітко були означені питання, пов'язані з характеристикою невизначеності в економічному середовищі й можливими методами її обмеження.

Довгий час я намагалася систематизувати окремі, уривчасті знання про проблеми економічного ризику, з якими зіштовхуються господарюючі суб'єкти в ринковій економіці. У вітчизняній економічній літературі того часу проблеми, пов'язані з виникненням і обмеженням ризикових ситуацій, практично не розглядалися, перекладні ж джерела були великою рідкістю, і доступ до них був обмежений.

До моменту присвоєння наукового звання доцента (в 1990 році) я вже мала кілька публікацій з питань аналізу й можливих методів оцінки економічного ризику. Перші результати досліджень були реалізовані відповідно до господарських договорів на

проведення науково-дослідних робіт із цільових комплексних програм «Організація машинобудівного виробництва» (1986–1990 рр.), «Розробка й впровадження багаторівневих інтегрованих автоматизованих систем управління в народному господарстві» (1988–1990 рр.). Але розширити дослідження в об'єктовому напрямку через відсутність необхідних матеріалів було дуже складно.

Можливість продовжити роботу випала в 1993 р. Уряд Франції заявив про свою готовність допомогти українським викладачам у вирішенні їхніх наукових проблем і оголосив конкурс для молодих кандидатів економічних наук, що займаються викладацькою роботою у вузах України і мають базовий рівень знань з французької мови. Формально всі вимоги були дотримані, і я вирішила спробувати свої сили. Складний конкурс пройшла успішно, і в числі 14 українських викладачів мене запросили для участі в програмі, яку організував уряд Франції, а керував нею безпосередньо посол Франції в Україні. Програма передбачала поглиблену підготовку з французької мови протягом 6-ти місяців, практично з усіх основних економічних дисциплін (лекції читали викладачі з Парижа) на базі Київського національного економічного університету й стажування протягом 2-х місяців у Франції.

Важливість участі в цій програмі мені й зараз важко переоцінити: я змогла ознайомитися з величезною кількістю літератури із проблем економічного ризику. Як же все змінилося! Сьогодні студенти нашого університету мають можливість брати участь у багатьох міжнародних освітніх програмах, навчатися й проходити стажування в інших країнах; можуть, не залишаючи стін рідного вузу, ознайомитися з необхідними й вітчизняними й перекладними закордонними науковими виданнями. Якщо говорити про економічний ризик, то студенти вже пишуть курсові й дипломні роботи, оцінюючи рівень економічного ризику в діяльності підприємств регіону й України, і пропонують власні механізми обмеження ризикових ситуацій. Тоді ж, в 1993 р., займаючись проблемами економічного ризику, я могла про це лише мріяти.

Отримавши сертифікат про успішне закінчення програми підготовки українських викладачів, я отримала й задоволення французьких колег у необхідності продовжити свої дослідження в об'єктовому напрямку. Розширення кола розглянутих питань і узагальнення накопиченого матеріалу дозволили перейти до безпосередньої підготовки докторської дисертації, тема якої була, звичайно ж, присвячена економічному ризику — «Методологія аналізу й оцінки економічного ризику в інноваційних процесах». Незадовго до захисту докторської дисертації, в 1996 р., вийшла моя монографія «Економічний ризик (методи аналізу, оцінки й обмеження)» — перше вітчизняне видання, в якому був систематизований досвід багатьох країн з управління економічним ризиком і дані рекомендації українським підприємствам з щодо обмеження ризикових ситуацій у їхній діяльності. Монографія була визнана ВАК України кращим науковим виданням

року й дотепер вона є настільною книгою для студентів, що вивчають проблеми економічного ризику. У цьому ж 1996 р. у спеціалізованій вченій раді Інституту економіки промисловості НАН України я захистила докторську дисертацію.

Неоціненною досвіду набула я, працюючи упродовж 1994–1998 рр. під безпосереднім керівництвом професіонала й мудрої людини Володимира Трохимовича Савченка — декана економічного факультету. Як заступник декана, відповідала за заочне відділення. В 1998 р. мене призначили на посаду завідувача кафедри міжнародної економіки (було виділено одну зі спеціальностей кафедри менеджменту). В створенні й становленні кафедри є багато особливостей, які характерні й сьогодні для створення структурних підрозділів університету. Дозволю собі спрямувати увагу шановних читачів на чотири брошури — «Сторінки історії кафедри менеджменту», які побачили світ під керівництвом беззмінного протягом багатьох років завідувача кафедри професора В. М. Гончарова. Чомуж все-таки міжнародна економіка?

Міжнародна економіка цікавила мене завжди, тому що вивчати особливості, аналізувати тенденції й прогнозувати перспективи розвитку національної економіки неможливо без обліку інтеграційних процесів. До того ж саме в рік відкриття в нашій університеті спеціальності «Міжнародна економіка» я мала можливість пройти підготовку в найпрестижнішому «економічному» навчальному закладі Франції — Вищій комерційній школі Парижа. Дуже важливим було для мене у Франції й стажування у відділі маркетингу міжнародної фірми з торгівлі металом. Ось і зараз захоплено згадую наставляння дуже експресивного (за походженням італійця) керівника одного з філіалів цієї фірми — «Ірина, я не розумію, чому Ви вживаєте слово «проблема», про що йдеться? Запам'ятайте, проблем немає, є лише питання, а питання потрібно вирішувати». Ось як просто і як правильно! Скільки б часу й нервів ми заощадили, якби лише вирішували питання, а не боролися із проблемами.

Кафедру міжнародної економіки я очолила в рік випуску перших наших студентів, які навчалися за фахом «Міжнародна економіка» (1993 рік прийому). Однойменну дисципліну читала студентам чотири семестри й думаю, що це було правильно: встигали все — і розібрати матеріал, і перевірити його засвоєння, і посперечатися, і провести ділову гру, і поговорити про професійні перспективи хлопців у сфері міжнародної економіки.

Нинішнім студентам і майбутнім фахівцям — «міжнародникам» можу сказати, що для того, щоб почувати себе впевнено із професійної точки зору, необхідно, насамперед: уміти орієнтуватися в міжнародних економічних відносинах (безпосередньо в найтиповіших для конкретних рівнів взаємодії національних економік у рамках світового господарства), брати безпосередню участь у формуванні й розвитку економічних взаємин між вітчизняними й закордонними підприємствами.

У Міжнародний день економіки 31 жовтня (2008 рік) журналісти нашого «Університетського вісника» звернулися до мене з питанням: «Ви постійно спілкуєтесь із молоддю. Якщо порівняти нинішніх студентів і тих, що навчалися п'ять-десять років тому, що змінилося? Якими стали студенти? Що б Ви порадили молоді?». Я хотіла б відповісти на ці питання цитатою, до того ж вона відповідає тому, про що написала вище.

«Студенти в нас чудові, навіть і ті, що не дуже старанно навчаються. По-перше, вони вже прийняли рішення навчатися — і це саме по собі заслуговує на повагу. По-друге, життя не стає легшим, нинішні студенти дуже серйозно замислюються над забезпеченням свого майбутнього, зовсім невеликий відсоток молодих людей сподіваються лише на підтримку батьків. По-третє, наші нинішні студенти вже знають, чого вони хочуть, на що можуть розраховувати в майбутньому, якщо докладуть необхідних зусиль під час навчання в університеті. Здоровий прагматизм сьогодні стає в нагоді тим, хто відповідально ставиться до свого життя, життя тих, хто поруч. Що б порадила молодим людям? Порадила б приймати зважені рішення, розуміти, що саме вони будують своє життя, своє майбутнє, де не буде достойного місця некомпетентним фахівцям, випадковим керівникам, інфантильним особам. Бережіть себе, але не дуже жалійте, бо зараз ваш час, і вам треба все встигнути!».

У травні 2008 р. кафедра міжнародної економіки відзначила дві найважливіші події — 10 років з часу заснування кафедри й 15 — спеціальності. Свята зустріли, як і належить, виробничими успіхами. У вирішенні дуже важливого питання — забезпечення мобільності студентів спеціальності «Міжнародна економіка» і адаптації освітніх програм за спеціальністю з метою приведення їх у відповідність із європейськими стандартами — колектив кафедри досяг конкретних результатів.

Упродовж 2003–2005 рр. кафедра брала участь у міжнародному проекті, що передбачає розвиток спеціалізації «Європейські студії», у рамках програми Європейського Союзу Tempus TACIS. Проект реалізовувався разом з українськими (Донецький державний технічний університет, Харківський політехнічний інститут) і європейськими (Політехніка Савонія, Фінляндія; Університет Помпеа Фабра, Іспанія; Університет Франс-Комте, Франція; Університет Льежа, Бельгія) університетами. У рамках проекту студенти кафедри рік навчалися в Європейських університетах. Відбір студентів проводився на конкурсній основі за поточними результатами навчання, ступенем мотивації, рівнем володіння іноземною мовою. У цих же університетах підвищували кваліфікацію й викладачі кафедри міжнародної економіки. Кафедра підготувала й опублікувала навчально-методичні матеріали з нової спеціалізації «Європейські студії», викладачі взяли участь у підготовці навчального посібника в трьох томах з дисциплін цієї спеціалізації. Проект був успішно завершений — всі його цілі досягнуті.

У міжнародному співробітництві істотну роль відіграє спадкоємність, і, продовжуючи й розвиваючи досягнуті успіхи, кафедра міжнародної економіки в цей час бере участь у проекті Європейського Союзу «Міжнародна мережа для модернізації освіти в галузі туризму й розвиток академічної мобільності (INTOUR)». Метою проекту є модернізація освіти в галузі туризму й готельного господарства на основі створення університетської мережі туристичних агентств. У рамках проекту передбачено оновлення й узгодження навчальних планів бакалаврів і магістрів; розробка спеціалізованих навчальних модулів; організація дистанційного навчання. Важливим завданням проекту є створення мережі навчальних туристичних агентств, основна мета яких — практичне навчання в галузі туризму й гостинності, розвиток молодіжного туризму й академічної мобільності. Передбачена також організація виробничої практики студентів українських і російських університетів у туристичних регіонах і університетах країн ЄС; організація літніх таборів для студентів із країн ЄС на базі українських і російських університетів-партнерів. Завдання серйозні й дуже трудомісткі, кафедра має докласти багато зусиль, щоб виконати всі умови проекту, зберегти імідж високопрофесійного й надійного партнера, партнера, з яким європейські колеги могли б співробітничати й у майбутньому.

1998 рік у моєму житті був багатим на події — мене призначили деканом Кримського факультету нашого університету (на цій посаді пропрацювала три роки, нині ж до моїх функціональних обов'язків входять організація й контроль за діяльністю факультету). Історія створення Кримського факультету могла б бути дуже цікавою темою для окремого розгляду, і, оскільки я була найбезпосереднішим учасником всього, що відбувалося, то в декількох рядках описати незвичайно складний процес створення факультету за сотні кілометрів від університету не зможу й намагатися не буду. Досить тільки сказати, що ми були першими, хто звернувся в Кабінет Міністрів Криму за офіційним дозволом на створення й діяльність на території Криму нашого структурного підрозділу. Я навіть не перелічуватиму (через острах когось забути) прізвища моїх колег, які доклали багато зусиль до вирішення цього важливого завдання — створення Кримського факультету.

Учене звання професора кафедри міжнародної економіки мені присвоєно в 1999 р., цього ж року рішенням ВАК України мене призначили головою спеціалізованої вченої ради К 29.051.01 у Східно-українському національному університеті із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Сьогодні це вже «докторська» рада, рада затребувана (відбулося 152 захисти дисертацій). Звичайно ж, наша рада — це насамперед колектив висококваліфікованих фахівців (13 докторів наук), кожний із яких є творчою особистістю. Впевнена, що в ради буде довге життя, вона розширюватиметься, зміцнюватиме свої професійні й дружні зв'язки, і запорукою тому завжди буде найвищий

імідж нашого університету — Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Отже... 36 років в університеті. З 1973 р. — студента. Після закінчення в 1978 р. Ворошиловградського машинобудівного інституту за фахом «Економіка й організація промислових підприємств» я працювала в інституті на посадах молодшого наукового співробітника, асистента, доцента, заступника декана економічного факультету, професора кафедри, декана Кримського факультету, завідувача кафедри міжнародної економіки. З березня 2003 р. — проректор з науково-педагогічної роботи. І можу сказати абсолютно чесно, що ніколи й ні за яких умов я не пошкодувала про те, що все в моєму житті склалося саме так, як склалося. Розвиток університету — це етапи мого життя, а його благополуччя — це запорука моєї впевненості в майбутньому.

А в нижченаведеному, щоб уникнути деякої незручності, що завжди з'являється в тому випадку, якщо потрібно писати про себе як про вченого, я хотіла б навести (курсивом) окремі уривки з науково-популярного видання «Гордість і надія Східноукраїнського національного університету» (2001), скоротивши текст і, звичайно ж, змінивши деякі цифри.

«Професор І. Р. Бузько створила й у цей час керує науковою школою «Проблеми й перспективи вдосконалення управління економічним ризиком: країна, регіон, підприємство». Отримані наукові результати доповідалися й одержали схвалення на багатьох міжнародних симпозиумах і конференціях. У 1997 р. Ірині Романівні присуджено другу премію Міжнародної академії науки й практики організації виробництва за науководослідну роботу «Формування механізму стійкого розвитку великих виробничих систем» і в цьому ж році її обрали академіком Міжнародної академії науки й практики організації виробництва.

Наукова школа із проблем економічного ризику за результатами її діяльності була визнана в Україні як така, що найефективніше працює на Сході країни. Під керівництвом Ірини Романівни захищено 19 кандидатських і 2 докторські дисертації, вона є автором 160 наукових публікацій, з яких 12 — монографії.

Нині і професор І. Р. Бузько — одна із засновників нового напрямку в економічній науці України — ризикології. Її роботи в галузі управління зовнішньоекономічними ризиками були відзначені науковою громадськістю України — Ірина Романівна одержала диплом академіка Академії економічних наук України за фахом «Міжнародна економіка».

Професор І. Р. Бузько — відомий фахівець із методів ідентифікації економічного ризику, її розробки пройшли апробацію як в Україні, так і далеко за її межами. Особлива заслуга Ірини Романівни полягає в розробці методології аналізу й оцінки економічного ризику в інноваційних процесах. Вона розробила теоретичні основи формування стратегії й тактики підприємства з урахуванням факторів ризику, концепцію реалізації ризик-менеджменту в діяльності українських підприємств, механізм попереджального управління економічним ризиком; запропонувала принципово нові

методи розрахунку коефіцієнту економічного ризику й розподілу фонду ризику на підприємствах. Отримані результати використовуються нині як наукова база для розвитку ризикології».

Нині університет у своїй освітній діяльності приділяє особливу увагу «навчання протягом життя». Це безумовна вимога часу й зовсім необхідна реакція системи вищої освіти на запити суспільства. Я пишаюся тим, що маю можливість брати участь як у формуванні концепції післядипломної освіти, так і безпосередньо в організації навчального процесу тих, хто сьогодні вже вирішив підвищити свій освітній і кваліфікаційний рівень.

Понад 20 років Інститут післядипломної освіти й дистанційного навчання нашого університету займається перепідготовкою фахівців і підвищенням їхньої кваліфікації. Досвідчені, професійно підготовлені слухачі — керівники підприємств, що служать у банківських і податкових структурах, працівники правоохоронних органів, викладачі вузів, робітники, які мають найсучасніші теоретичні знання й практичні навички, — вимагають особливої уваги: реалізації нестандартних освітніх програм і спеціфічних навчальних планів. І Інститут успішно справляється з поставленими завданнями — понад 7,5 тисячі слухачів пройшли навчання в університеті в системі післядипломної освіти. Перспективи розвитку Інституту післядипломної освіти й дистанційного навчання чітко визначені, є всі необхідні умови для подальшого вдосконалення його роботи, сформовані передумови для розширення сфери освітньої діяльності, проводиться цілеспрямована й довгострокова робота з поглиблення контактів з підприємствами й організаціями міста Луганська й області.

Теза про необхідність «навчання протягом життя» для мене — це не лише питання постійного поновлення знань, розширення світогляду, відповідності постійно зростаючим вимогам до фахівців і керівників, але й підтвердження важливості особистісного зростання.

Мені й сьогодні є в кого вчитися — це й ректор нашого університету Олександр Леонідович Голубенко, професіонал найвишого рівня, масштабний керівник і неабияка людина; і мої колеги, чий багаторічний досвід і особливі особистісні якості заслуговують поваги і, щоб з них брали приклад; і наші чудові студенти, які не дають «нудьгувати» і змушують увесь час бути у формі. Побажання молодим людям я б сформулювала коротко: «Бережіть те, що у вас є; не витрачайте свої життєві сили так, щоб потім не довелось шкодувати про це; будьте уважними до тих, хто поруч, тому що це, найчастіше, розумні й гідні люди, і вам є чому в них повчитися; чітко формулюйте життєві цілі й завжди знайте, що у вас все вийде».